

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ได้มีการประกาศลอยตัวค่าเงินบาท ประกาศปิดธุรกิจธนาคาร และสถาบันการเงิน 56 แห่งในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้ขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งรายงานจากต่างประเทศให้ความเห็นว่าระบบข้อมูลขาดความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ (อุษณา ภักธมนตรี, 2543) ซึ่งจากเหตุการณ์นี้ทำให้ประเทศไทยตกลงที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยในด้านวิชาชีพบัญชีได้มีการจัดตั้งพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี และพระราชบัญญัติการบัญชี ซึ่งจะมีผลในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการกำกับดูแลให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพบัญชีอย่างเป็นอิสระ รวมทั้งได้ปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีและมาตรฐานการบัญชีให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับสากล โดยมีการออกมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่ๆ ขึ้นอีกหลายฉบับ ทำให้การจัดทำงบการเงินและนำเสนองบการเงินมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และมีการผลักดันให้เกิดระบบการกำกับดูแลกิจการเพื่อสร้างความมั่นใจในการลงทุน โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกข้อกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร เพื่อกำกับบทบาทของฝ่ายบริหารในการดำเนินกิจการตามเป้าหมายขององค์กร โดยมีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการดูแลการจัดทำและการเปิดเผยข้อมูลรายงานทางการเงินให้มีความถูกต้องครบถ้วน สอบทานขอบเขตกิจกรรมของผู้ตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบภายนอก ทำให้งบการเงินมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

รวมทั้งตลาดการเงินทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการจากการล่มสลายทางการเงิน การฉ้อโกงรายการสำคัญ ๆ การฟ้องร้องที่เกิดขึ้นและการขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณชน ต่างเป็นต้นเหตุของการเรียกร้องให้บริษัทมีการควบคุมธุรกิจ และมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการกำกับดูแลกิจการที่เป็นอยู่ในประเทศไทยยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ยังไม่ได้รับการยอมรับในสายตาของนักลงทุนต่างประเทศเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการจัดหาเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำและการจัดหาค่อนข้างยาก เมื่อผู้ลงทุนไม่มีความเชื่อมั่นระบบการกำกับดูแลและมาตรฐานการทำงานของบริษัท

การกำกับดูแลกิจการเป็นระบบที่จัดให้มีโครงสร้างและกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายจัดการ คณะกรรมการ ผู้ถือหุ้น เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบริษัท สร้างความสามารถในการแข่งขัน นำไปสู่ความเจริญเติบโต และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว

โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียในกิจการ จากโครงสร้างความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายโดยการกำหนดให้การประกอบกิจการในรูปบริษัทจำกัดต้องมี คณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยผู้ถือหุ้นเพื่อได้รับผิดชอบ ดูแลงานแทนโดยมีความรับผิดชอบในการกระทำเพื่อผลประโยชน์ตลอดจนปกป้องสิทธิและ ผลประโยชน์ของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น โดยการสอดส่องดูแลและความคุมเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการของ บริษัทในการทำหน้าที่การบริหาร การจัดการ การปฏิบัติงานประจำวัน และตัดสินใจในกิจการของ เจ้าของ และการเปิดเผยข้อมูลเพื่อไม่ให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Asymmetry Information) โดยได้รับคำตอบแทนตามความสามารถของตน ดังนั้นคณะกรรมการจึงอยู่ระหว่าง ผู้ถือหุ้นและฝ่ายจัดการ การแยกระหว่างการเป็นเจ้าของออกจากความคุมและการจัดการนำไปสู่ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวการและตัวแทน (สังเวียน อินทวิชัย, 2543) ตามทฤษฎีตัวการและ ตัวแทน (Agency Theory)

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะกรรมการมีอำนาจในการแต่งตั้ง คณะกรรมการชุดย่อยเพื่อช่วยในการบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น คณะกรรมการ บริหาร (Executive Committee) ทำหน้าที่ดูแลการบริหารงาน แทนที่จะให้ผู้บริหารของกิจการเป็น ผู้ตัดสินใจทุกเรื่องแต่ผู้เดียว คณะกรรมการสรรหา (Nominating Committee) ทำหน้าที่เสนอชื่อ บุคคลที่ควรได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการหรือผู้บริหาร คณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทน (Compensation Committee) ทำหน้าที่พิจารณาผลตอบแทนของฝ่ายบริหาร คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

คณะกรรมการตรวจสอบมีความรับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติงานต่อการจัดทำ และการนำเสนอรายงานทางการเงิน โดยช่วยให้การจัดทำการรายงานข้อมูลทางการเงินถูกต้องและ ครบถ้วน การเลือกใช้และการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางบัญชีและวิธีการปฏิบัติที่สำคัญ ระบบการ ควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในเป็นไปอย่างเหมาะสม รวมทั้งการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ในการประมาณการทางบัญชีด้วยความระมัดระวังและสมเหตุสมผล ทั้งยังช่วยตรวจสอบในเรื่อง การแสวงหาผลประโยชน์จากกรรมการและฝ่ายจัดการ หรือการขัดแย้งทางผลประโยชน์ ดังนั้น การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบจึงมีส่วนช่วยเพิ่มความโปร่งใสของที่น่าเชื่อถือให้กับกิจการ

จากโครงสร้างการบริหารงานซึ่งมีการแบ่งแยกระหว่างเจ้าของกิจการและฝ่ายจัดการซึ่ง ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และการที่ฝ่ายจัดการมีแรงจูงใจในเรื่องผลตอบแทนจาก การบริหารงานตามทฤษฎีการให้ผลตอบแทนผู้บริหาร (Bonus Plan Hypothesis) และผลกำไรจาก การดำเนินงานถูกนำไปเป็นเกณฑ์ในการวัดประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหาร ตลอดจน แรงกดดันที่ได้รับในการบริหารจัดการทั้งจากภายในและภายนอกกิจการ จากภายใน เช่น การต้อง

ดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของกิจการ เช่น การเพิ่มรายได้ และลดค่าใช้จ่าย จากภายนอก เช่น ลูกค้า เจ้าหนี้ เพื่อประเมินกิจการในการที่จะสามารถดำรงกิจการอยู่ต่อไปในระยะยาวและสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงหรือสัญญา การรักษาสัดส่วนเกี่ยวกับสัดส่วนในหนี้สิน และข้อกำหนดการจ่ายเงินปันผล (Debt and Dividend Covenants) จากแรงจูงใจและความกดดันต่าง ๆ ที่ผู้บริหารได้รับอาจเป็นเหตุให้ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะมีการจัดการกำไร

มีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการกำไร (Earning Management) อย่างแพร่หลาย เช่น Perry และ Williams (1994) ได้ทำการวิจัยและพบหลักฐานของการจัดการกำไรให้ลดลงโดยผู้บริหารก่อนที่จะเข้าครอบงำกิจการโดยการก่อหนี้ (Management Buyouts) จากการศึกษาของ Erickson และ Wang (1999) ศึกษาเรื่องการจัดการกำไรให้เพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มราคาหุ้นของกิจการ Teoh, Welch และ Wang (1998 a; 1998 b) พบว่าผู้บริหารมีการจัดการกำไรให้สูงขึ้นก่อนการจำหน่ายหุ้นให้กับสาธารณะชนและการจัดการกำไรก่อนการรวมกิจการ นอกจากนี้ Dechow และ Skinner (2000) ได้ให้ข้อมูลว่ากำไรเป็นส่วนสำคัญในกำหนดมูลค่าของกิจการในตลาดทุนและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการทำให้ผู้บริหารได้รับผลตอบแทนจากราคาหุ้นที่สูงขึ้น จากเหตุผลเหล่านี้อาจทำให้ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะทำการจัดการตัวเลขกำไรไปในทิศทางที่ต้องการได้ วิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารหรือจัดการกำไรโดยอาศัยทางเลือกของวิธีการทางด้านการบัญชีเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหาร เช่น การตั้งค่าวิจัยพัฒนาเป็นค่าใช้จ่ายรอตัดบัญชี หรือการใช้รายการพึงรับพึงจ่าย เป็นต้น

ในการจัดทำและนำเสนองบการเงินจัดทำขึ้นโดยมีข้อสมมุติเรื่องเกณฑ์คงค้าง ทำให้กิจการต้องรับรู้รายได้ตามเกณฑ์การรับรู้รายได้ และรับรู้ค่าใช้จ่ายตามเกณฑ์การรับรู้ค่าใช้จ่าย โดยยังมีได้รับหรือชำระเงิน เช่น บันทึกับบัญชีรายได้ค้างรับ รายได้รับล่วงหน้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย และค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า ดังนั้นผู้บริหารอาจทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการเพิ่มหรือลดกำไรให้มากหรือน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ในบางครั้งต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารในการประมาณการ ประเมินมูลค่า หรือทำการจัดการ เพื่อที่จะทำให้กำไรเอนเอียงไปตามทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ

ดังนั้น การจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่ายโดยการรับรู้กำไรก่อน แม้ยังไม่ได้เงินสดเข้ามา และชะลอการการบันทึกค่าใช้จ่ายออกไป เป็นสิ่งที่สามารถทำได้โดยอาศัยความคลุมเครือของวิธีการทางบัญชี การใช้ดุลพินิจของผู้บริหาร ภายใต้กรอบหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทำให้มีผลกระทบโดยตรงต่อกำไรขาดทุนของกิจการ และมีต้นทุนในการจัดทำต่ำ อย่างไรก็ตามอาจมีความเป็นไปได้ที่ผู้บริหารจะตัดสินใจใด ๆ ที่ไม่เป็นไปตามการกำกับดูแลที่ดี ซึ่งทำให้งบการเงินบิดเบือนไปจากที่ควร จากหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบในการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารในเรื่องการจัดทำ และนำเสนอรายงานทางการเงิน ทำให้ผู้วิจัย

สนใจที่จะศึกษาผลของการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ในการมีส่วนช่วยลดการจัดการกำไรโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

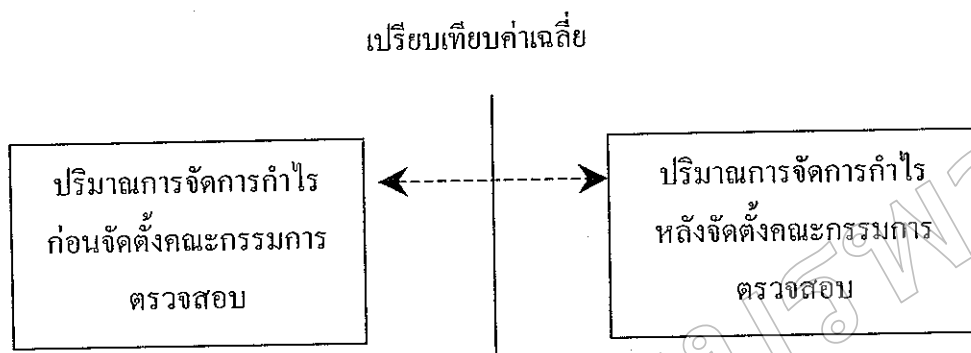
การวิจัยศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่เปรียบเทียบปริมาณการจัดการกำไรของฝ่ายบริหารก่อน และหลังการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามมาตรการของตลาดหลักทรัพย์ โดยนำผลจากการวิจัยใช้เป็นหลักฐานแสดงผลหลังจากการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อให้การจัดทำและนำเสนองบการเงินเป็นไปอย่างโปร่งใส ตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ความรับผิดชอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของคณะกรรมการตรวจสอบ คือคอยสอดส่องดูแลคุณภาพของการรายงานทางการเงินของบริษัท (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2543, หน้า 157) ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้งบการเงินมีความโปร่งใส จากความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบต่อการจัดทำและนำเสนองบการเงิน จึงมีส่วนช่วยลดการจัดการกำไร โดยผู้บริหาร ดังนั้นหลังจากการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบแล้ว การจัดการกำไร โดยผู้บริหารควรจะลดน้อยลง ผู้วิจัยจึงมีข้อสมมุติฐานว่า

HR 1 การจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่ายหลังจากมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ จะน้อยกว่ากำไรก่อนการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดคิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เพื่อให้เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของการกำกับดูแลที่ดี โดยการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมีส่วนช่วยลดการจัดการกำไรโดยฝ่ายบริหาร เพื่อให้นักการเงินมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือ
2. เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อพัฒนาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการกำกับดูแลกิจการ และสนับสนุนให้มีการพัฒนาการกำกับดูแลกิจการเพื่อยกระดับการกำกับดูแลที่ดีสู่สากล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ และสามารถแข่งขันได้ในต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน หรือผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดการกำไรและรูปแบบของการจัดการตัวเลขกำไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้จะใช้ข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงเวลาก่อนและหลังการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบปี พ.ศ. 2538 – พ.ศ. 2545 บริษัทที่ทำการศึกษามีข้อมูลอยู่ทั้งในช่วงก่อนและหลังการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

ข้อจำกัดของการวิจัย

ข้อมูลงบการเงินที่ใช้ศึกษานี้อยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2545 เป็นช่วงที่ประเทศไทยเกิดวิกฤติทางการเงิน ในการใช้ข้อมูลเพื่อทำการประมาณการรายการพึงรับพึงจ่าย ไม่สามารถขยายช่วงเวลาให้มากขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูล ซึ่งถ้าหากใช้ข้อมูลในช่วงเวลาที่มากกว่านี้หรือทดสอบในช่วงเวลาอื่น อาจทำให้ผลการการศึกษาแตกต่างออกไปจากการวิจัยฉบับนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) หมายถึงระบบหรือกระบวนการที่คณะกรรมการบริษัท ในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้นใช้ในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานของบริษัท เพื่อให้มั่นใจได้ว่า ได้มีการดำเนินการเป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ อันจะเป็นการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของบริษัท และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ผู้ถือหุ้น พนักงาน ลูกค้า เจ้าหนี้ ผู้ขายสินค้า
2. ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัท และเป็นผู้ที่สามารถเรียกร้องสิทธิในผลการดำเนินงานนั้น ซึ่งได้แก่ ผู้ถือหุ้น หรือผู้ให้เงินทุน (เช่น ธนาคาร) ลูกค้า คู่ค้า พนักงานทุกระดับ และชุมชนที่บริษัทตั้งอยู่
3. กรรมการอิสระ (Non-executive Director) หมายถึง กรรมการที่ไม่มีหน้าที่จัดการในบริษัทหรือบริษัทย่อย เป็นกรรมการที่เป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ เป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม และเป็นผู้ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจและอื่น ๆ กับบริษัท ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อการแสดงความเห็นที่เป็นอิสระ